

Георги Карасимеонов (Ред.)

БАРОМЕТЪР

Политическите партии в България

Тримесечен обзор
Януари-Март 2009

■ Партиите от управляващата коалиция излизат в предстоящата предизборна кампания с различни стратегии и цели. За БСП и ДПС е важно да постигнат резултати, които да им позволят да управляват отново независимо какви ще бъдат параметрите на бъдещата управляваща коалиция. Пред НДСВ стои въпроса за политическото оцеляване на партията, с основен стремеж преодоляване на избирателната бариера. Единственият сигурен начин, по който това може да се случи е коалиция с ДПС. Поне на този етап обаче подобна коалиция не се очертава.

■ Това, което засега показват социологическите проучвания е, че ГЕРБ ще бъдат първа политическа сила, което означава, че тя ще бъде партията, на която ще бъде връчен мандат за съставяне на правителство. Досега спекулациите за това с кого ще се коалира ГЕРБ се дължаха на неяснотата за съдбата на по-малките десни партии. Постоянното повтаряне на Борисов, че при никакви условия не би се коалирал с БСП и ДПС, сега наистина би могло да се реализира на практика след обединението на СДС и ДСБ.

■ Решението на СДС и ДСБ да се явят с общи листи променя електоралната ситуация в страната. Това прави много по-ясна картината, както на възможната конфигурация в следващия парламент, така и на възможните коалиции. Коалицията между СДС и ДСБ има всички шансове за един добър резултат, надхвърлящ това, което двете партии, биха получили сумарно, ако се бяха явили самостоятелно на изборите. Разбира се това ще зависи до голяма степен от начина, по който новата дясна коалиция проведе своята кампания и от лицата, които ще оглавят листите за депутати. Засега остава неясно кои и колко други партии ще се присъединят към коалицията.

СЪДЪРЖАНИЕ

съдържание	1
1. Политическата ситуация	2
2. Състояние на политическите партии и развитие на партийната система в България.....	3
2.1. Партиите от управляващата коалиция	3
2.1.1. БСП.....	3
2.1.2. НДСВ	5
2.1.3. ДПС	7
2.2. Опозиционните партии в дясно-центристкото политическо пространство	8
2.2.1. СДС	8
2.2.2. ДСБ.....	9
2.2.3. БНД	10
2.2.4. ГЕРБ.....	10
2.2.5. "Атака"	11
2.2.6. "Движение Напред"	12
3. Общественото мнение	12
4. Основни изводи и прогнози	14

1. Политическата ситуация

Политическата ситуация в България през изминалото тримесечие показва, че страната вече се намира под влиянието на приближаващите през лятото избори за ЕП и Народно събрание. Политическите партии започнаха усилената подготовка за изборите, което още повече засилва противопоставянето между управляващи и опозиция. Особено изострени са отношенията между двете водещи партии и основни конкурентни на предстоящите избори ГЕРБ и БСП, като взаимните обвинения между тях в медийното пространство надминават понякога добрия и приемлив политически тон. Тази тенденция ще се запази със сигурност до изборите като напрежението между двете партии все повече ще ескалира.

В началото на януари България беше силно засегната от газовата криза между Русия и Украйна и спирането на доставките на природен газ за Европа. Страната беше изправена пред тежка криза, която засегна, както обикновените домакинства, така и българската промишленост, която понесе сериозни финансови загуби.

Газовата криза за пореден път постави на дневен ред проблема за необходимостта от диверсификация на енергийните ресурси за страната. На този етап обаче този основен проблем остава нерешен, тъй като алтернативните варианти за България като "Южен поток" и "Набуко", едва ли ще бъдат реализирани в обозримо бъдеще.

Президентът Първанов заяви, че България трябва да постави пред Европейската комисия (ЕК) въпроса за оставяне на 3-ти и 4-ти блок на АЕЦ "Козлодуй", за да може страната да се справи с кризата, а и за да се предпази от подобна ситуация в бъдеще. Позицията на ЕК беше, че проблема с АЕЦ няма нищо общо със ситуацията около газовата криза, тъй като става дума за два различни по своя характер проблеми.

Българското правителство настоя за компенсации от Русия за нанесените загуби. Такива бяха договорени след срещата в Москва между президента Първанов и руския му колега Медведев. Освен това българското правителство постави искането за премахване на посредника "Овъргаз" и преминаване на преки доставки между Газпром и Булгаргаз.

За първи път от години насам, междинния мониторингов доклад на ЕК за състоянието на правосъдието и вътрешните работи в България отчете известен напредък. Особено положи-

телни според доклада са действията предприети от Инспектората към Висшия съдебен съвет във връзка с контрола върху делата в съдебната система. Според ЕК обаче са необходими стъпки в посока осъществяване на по-голям парламентарен контрол върху ДАНС. Докладът изтъква, че основната слабост на българското право-раздаване – осъдителните присъди в областта на корупцията и организираната престъпност, продължават да бъдат пречка в борбата с тези така вредни за държавата и обществото явления.

Тези положителни оценки се дължат отчасти на това, че бяха извършени арести на свързани с организираната престъпност лица като т.нар. "братя Галеви" – Пламен Галев и Ангел Христов, а също така и на Златомир Иванов – Баретата.

На "братя Галеви" беше наложена постоянна мярка за неотклонение задържане под стража с основно обвинение – организиране на престъпна група и рекет. На Златомир Иванов също бе повдигнато обвинение за организиране и участия в престъпна група.

Бъдещето ще покаже дали прокуратурата ще съумее да внесе в съда солидни обвинения, на базата на които да се стигне до осъдителни присъди.

Сериозен политически скандал предизвика образуването от Софийската градска прокуратура досъдебно производство срещу неизвестен извършител за длъжностни престъпления извършени в Национална агенция по приходи (НАП). Според лидера на партия "Ред, законност и справедливост" Яне Янев става дума за източване на ДДС в особено големи размери. Всъщност именно Янев беше човека, огласил информацията за започналото досъдебно производство. Според прокурорът от Върховната касационна прокуратура Валери Първанов една от линиите, по която се води разследването е, че фирми на Владислав Христов – мъжът, с когото шефката на НАП Мария Мургина живее на съпругески начала са "третиращи по особен начин". Тези фирми са включени в преференциалния списък към дирекция "Средни данъкоплатци", но дали са прикривани нарушения на фирмите или те са били изрядни тепърва ще се изяснява.

След като тези данни бяха огласени Мария Мургина подаде своята оставка. Според прокуратурата няма преки данни тя да е замесена в корупция, но е едно от лицата, които ще бъдат разследвани. От опозицията поискаха незабавната оставка на финансовия министър

Пламен Орешарски като пряко отговорен за състоянието на подчинената му агенция. Самият Орешарски защити Мургина като заяви, че е изключително доволен от нейната работа. Премиерът Станишев на своя ред заяви, че твърдо застава зад НАП и няма да позволи работата на агенцията да бъде дискредитирана. Според него това са целенасочени опити на определени кръгове, които чрез своите действия срещу ключова за държавата агенция "застрашават националната сигурност".

Тези скандали станаха неформален повод на опозицията да внесе поредния вот на недоверие към кабинета "Станишев", който за пореден път беше отхвърлен. Този път официалния мотивът за вота беше свързан с несправяне на управляващата коалиция с цялостната политика. И този вот на недоверие не доведе някакъв съществен политически дебат в парламента. Неоснователните очаквания на една част от опозицията, че този път НДСВ може да бламира кабинета не се оправдаха. От ръководството на НДСВ заявиха, че в период на икономическа криза е необходима политическа стабилност и окачествиха искането за оставка на правителството като недалновиден от държавническа гледна точка акт.

В действителност опозицията по-скоро целеше да напомни за себе си, привличайки общественото внимание, отколкото да свали кабинета на Станишев. Дори и това обаче не се случи и интересът към този вот на недоверие беше почти нулев, както в обществото, така и в медиите, поради това, че неговия резултат беше предварително ясен.

През изминалото тримесечие в страната бяха организирани различни протестни прояви като наред с обичайните досега подобни мероприятия на млекопроизводителите, бяха проведени студентски демонстрации и протести на служители в системата на МВР.

Ако студентските протести в София бяха твърде слаби и с неясни послания, то по-голяма отзвук предизвикаха протестите на служителите в МВР. Техните основни искания са свързани с подобряване на условията на труд и материалната база, а същото така и повишаване на заплатите на служителите с 50%.

Съвсем закономерно тези протести предизвикаха политически реакции. Министърът на вътрешните работи окачестви исканията за повишаване на заплатите с 50% като нереални и невъзможни за реализиране. Според него е необходима оптимизация и съкра-

щения в системата на МВР и провеждане на структурна реформа там. От управляващата коалиция отправиха нападки, че този протест се политизира и изразиха съмнения, че зад него стои ГЕРБ и Бойко Борисов. Борисов отхвърли тези обвинения, окачествявайки ги като опити на БСП да го дискредитират сред обществото. Според Борисов проблемите в системата на МВР са сериозни, поради което са необходими редица реформи свързани с подобряване, както на условията на работа, така и с повишаване на нейното качество. Според него обаче през последните четири години правителството е допуснало много грешки с реформите в министерството.

Най-крайни в своята оценка бяха от "Атака". Според лидера на партията Волен Сидеров тези протести означават "разпад на държавността" в България. Сидеров е на мнение, че е необходимо "почистване в МВР", с цел да бъдат "изхвърлени от системата корумпираните служители", които са твърде много и които работят съвместно с организираната престъпност. Това налага, според Сидеров, драстични съкращения в полицията, за което ще настоява неговата партия в бъдещия парламент.

Опасенията свързани с икономическата криза в страната все повече се засилват. Тази тема е особено чувствителна за общественото мнение, поради спомена от тежките икономически проблеми в България през 90-те. Най-голям е страхът от повишаването на безработицата (виж глава "Общественото мнение"). Към този момент редица сектори в икономиката изпитват затруднения, като кризата засяга силно малките и средни предприятия, които за да оцелеят оптимизират своите разходи, чрез съкращения на работна ръка.

Министърът на финансите Пламен Орешарски изрази притеснения, че кризата може да доведе по спад в събираемостта в приходната част на бюджета. За първото тримесечие на годината не са забелязани такива проблеми, но в бъдеще могат и да се появят. Темповете на износа са намалели с 27%, а на вноса - с 33%, което става значително по-бързо от очакваното и е една от причините икономическите експерти да бъдат песимисти в своите прогнози за бъдещото развитие на кризата в България.

Според Евростат най-висока средна инфлация в Европейския съюз за последните 12 месеца до февруари е отчетена в Латвия (14,1%), следвана от България и Литва по 10,8%. Всички тези факти показват, че Световната икономи-

ческа криза все повече засяга България. Това определено ще се отрази и на предизборната кампания в страната и може да промени чувствително електоралните нагласи.

Силен политически и обществен дебат предизвика въпросът дали изборите за Народно събрание и ЕП трябва да бъдат проведени на една дата. Тази идея беше подкрепена от опозиционните партии, а също така и от президента Първанов. Най-настоятелни за това искане обаче бяха от НДСВ като партията дори организира гражданска подписка в подкрепа на идеята изборите да бъдат проведени в един ден.

Основните мотиви за подобно решение бяха да бъдат спестени финансови средства, така важно в условията на финансова криза, а също така и да се повиши избирателната активност. От БСП и ДПС се обявиха срещу тази идея, тъй като е необходима промяна в конституцията, за което според тях няма технологично време, а и поради това, че става дума за два различни избори. От НДСВ и опозицията все пак внесоха предложение за промяна в конституцията, за да могат изборите да се проведат в един ден, но то не можа да се реализира поради липсата на подкрепа.

Един от основните проблеми, на който все още няма решения е начините и механизмите, по които ще се провеждат изборите. Вече повече от година се обсъждат промени в изборното законодателство и въвеждането на мажоритарен елемент. Не само, че самата управляваща коалиция е разделена в своите виждания по този въпрос, но дори различни позиции има и в самите партии. Най-голямата парламентарно представена партия БСП също няма единна позиция по проблема. Технологично вече е почти невъзможно да бъдат направени, някакви по-съществени промени в избирателния закон.

Един от вариантите за промени, които подготвят от управляващата, коалиция е вдигане на избирателната бариера за коалициите от 4% на 6% или на дори 8%. Това би променило изключително електоралната картина. Ако бъде предприета тази стъпка, то тя е очевидно е насочена към партиите от десницата и новата коалиция СДС – ДСБ. Това още повече ще изостри политическото напрежение и предизборната ситуация в страната.

2. Състояние на политическите партии и развитие на партийната система в България

Партийната система в България е в процес на реструктуриране. Основният фактор, който ще окаже решаващо влияние за това, са наближаващите избори за Народно събрание. Тези избори до голяма степен ще очертаят начините, по които ще се развиват политическите партии и партийната система в страната в дългосрочен план.

2.1. Партиите от управляващата коалиция

Въпреки сериозните противоречия, които понякога имаха по между си по важни политически въпроси, партиите от тройната коалиция ще завършат своя управленски мандат. До голяма степен това се случи на базата на многобройни, понякога сложни политически компромиси. Самата коалиция и тези компромиси обаче са причина за това някои партии да загубят обществено доверие, с което разполагаха преди да влязат в тази коалиция. Типичен пример за това е НДСВ. Сега и трите партии – БСП, НДСВ и ДПС се намират в предизборна ситуация, поради което ще търсят различни стратегии за своя успех.

2.1.1. БСП

Изминалото тримесечие показва, че БСП вече се намира в активна предизборна кампания. Редица представители на ръководството на партията вече обикалят страната и организират срещи и разговори със симпатизанти. Премиерът и лидер на БСП лично посети редица региони на страната. Част от тази кампания е представяне на т.нар. план "Станишев" за справяне с последиците от Световната икономическа криза и перспективите за дългосрочно икономическо развитие на България.

БСП получи силна подкрепа от страна на Партията на европейските социалисти (ПЕС), по време на визитата на председателят на групата на ПЕС в ЕП Мартин Шулц в България. Шулц заяви, че БСП е един сериозен партньор на европейската левица, която е доказала способността си да управлява страната. Според Шулц България трябва да продължи в посоката, по която БСП я води, поради което е необходимо социалистите да спечелят парламентарните избори. Една такава подкрепа е напълно обяснима с оглед наближаващите избори за ЕП, където ПЕС, в която членува БСП ще търси постигане на добри резултати.

БСП започна обсъждането на своите листи за депутати в ЕП. Вероятно Кристиан Вигенин и Илиана Йотова ще запазят своите места като ще заемат избираеми позиции в партийния списък.

Започна обсъждането и на листите на изборите за Народно събрание. На своя партиен пленум от партията взеха решение в 20% от листите да попаднат хора представители на бизнеса, специалисти в управлението на реалната икономика. Същата квота получават и експертите в областта на социалната политика. По 15% са предвидени за юристи, икономисти, "лидери и общественици" и специалисти по външна политика.

На своя пленум беше утвърден и договора на БСП с техните коалиционни партньори за участие на изборите от Движение за социален хуманизъм, "Български социалдемократи", Земеделски съюз "Александър Стамболийски" и Комунистическа партия на България.

За целите на своята предизборна кампания от БСП започват да издават безплатен вестник – седмичник, който ще получават членовете на софийската организация на партията.

След конгреса на БСП, проведен в края на миналата година, вече започна работа и новоизбраното Изпълнително бюро на партията. За главен секретар на БСП беше избран Димитър Дъбов, а за секретари – Антон Кутев, Евгений Узунов, Катя Николова, Кирил Добрев и Кристиан Вигенин. Новият говорител на партията е Корнелия Нинова. В Изпълнителното бюро влязоха още председателят на ПГ на Коалиция за България Ангел Найденов, министрите Михаил Миков и Стефан Данаилов, заместник-министрите Ваня Добрева и Светла Бъчварова, председателят на Движението на ветераните в БСП Владимир Топенчаров, председателят на Народното събрание Георги Пирински, кметът на Смолян Дора Янкова, Мая Манолова, Бойко Великов, Румен Петков, Румен Овчаров и Семра Изетова. Новите лица в ръководството са Корнелия Нинова, Ваня Добрева и Владимир Топенчаров.

След като някои представители на "Лявото крило" в БСП загубиха своите позиции във Висшия съвет на партията на последния й конгрес, се стигна до крайни реакции от тяхна страна. Така например, Илия Божинов, един от идеолозите на лявата фракция, напусна БСП и заедно със съмишленици реши да учреди нова лява партия с името „Българска левица“. Той обяви, че напуска БСП, тъй като тя нямала нищо общо с автентичната левица, "дори не

била социалдемократическа, а по-скоро либерална формация". Същевременно Божинов отрече да прави комунистическа партия, а новата формация, по думите му, ще наподобява на партията на Оскар Лафонтен в Германия.

Учредителят на "Българската левица" заяви, че опитите му предизвика дебат за реформиране на БСП в лява посока са били провалени на последния конгрес на партията и това е довело до идеята за новата формация. Според Божинов партията му няма да се конкурира с БСП за нейния електорат, а за огромния брой хора, които се чувстват без политическо представителство. Това са леви по убеждения избиратели, на чиито интереси, според Божинов, БСП не е в състояние да отговори, поради дясната си политика.

Сред програмните намерения на новата формация са премахване на плоския данък, пълно одържавяване на здравеопазването и образованието, национализиране на монополи като електроразпределението например. Освен това "Българската левица" се обявява срещу разполагането на чужди военни бази в България и участие в мисии на български военни контингенти в чужбина.

БСП като управляваща партия безспорно ще бъде най-силно засегната от негативите на управлението. Проблемът на БСП е вътре с част от нейния електорат, който беше силно засегнат от икономическите реформи на прехода. Причините за това се дължат на факта, че партията управлява. Дълго време преди това тя беше в опозиция, поради което нейните избиратели имаха големи очаквания към нея за периода, когато дойде на власт. Тези очаквания бяха свързани преди всичко със социален популизъм, което БСП не оправда, тъй като през изминалите 4 години следваше една прагматична икономическа политика, която доведе до макроикономическа стабилност, която е особено важна сега по време на Световната икономическа криза.

Това, което прави впечатление в някои от последните изказвания на Станишев е, че БСП вече се опитва да използва страховете на избирателите свързани преди всичко с опасността от загуба на работни места. Вероятно това ще бъде в основата на нейната предизборна кампания – да се опитат да убедят своя твърд електорат от опасностите, които носи след себе си "неясния проект ГЕРБ", както се изразяват самите лидери на БСП и за необходимостта от социална защита на гражданите по време на

кризата, каквато защита може да осигури само БСП – отново според социалистите.

2.1.2. НДСВ

И през изминалото тримесечие проучванията на общественото мнение показват, че на този етап НДСВ не успява да преодолее избирателната бариера. По всичко личи, че партията ще се яви самостоятелно на изборите, което прави още по-проблематично нейното влизане в бъдещия парламент. Въпреки че в едно свое интервю лидера на партията Симеон Сакскобургготски заяви, че не изключва либерална коалиция между НДСВ и ДПС, впоследствие категорично беше потвърдено от партийното ръководство, че партията има официално решение за самостоятелно явяване на изборите.

Подобен либерален алианс между НДСВ и ДПС е проблематичен, поради силно изострените отношения между двете партии през последните няколко години. Поради това стратегията на НДСВ за самостоятелно явяване на изборите крие рискове, но от друга страна по този начин партията ще опита да заложи на визията на модерна прагматична либерална партия, залагаща на професионализацията в политиката и експертното начало. Поне такива са намеренията на партийното ръководство, заявявани многократно в медиите.

Като част от своята стратегия за участие на изборите трябва да бъде оценявано желанието на НДСВ за сливане на изборите за ЕП и Народно събрание на една дата. Категоричното отстояване на подобна позиция се дължи на това, че един евентуален неуспех на изборите за ЕП би се отразил на мотивацията на колебаещите се симпатизанти на НДСВ да подкрепят партията отново на изборите за Народно събрание.

За НДСВ ще бъде трудно преодоляването на по-високата 5% бариера за влизане в ЕП. Сега след като вече е ясно, че изборите ще бъдат на две различни дати, изборите за ЕП се превръщат в много по-важни за партията, тъй като de facto те ще бъдат крайъгълния камък по пътя за постигане на ключовата цел – влизане в следващото Народно събрание. Ето защо, НДСВ ще вложи целия ресурс, с която разполага в кампанията за избори за ЕП.

От партията изработиха списък от критерии, на които трябва да отговарят техните кандидати за депутати в ЕП. Сред тях са задължителното владение на поне два западни

езика, непринадлежност към структурите на бившата Държавна сигурност, а международни стажове и дипломи биха носели предимство на кандидатите. За разлика от предходните избори за ЕП този път от партията са решили, че кандидати могат да бъдат не само хора, които членуват в партията. Това отваря кръга на кандидатите. Една от причините за това е, че НДСВ ще се опита да заложи на популярни лица и професионалисти.

Една от най-вероятните кандидатури за водач на листата на партията е Меглена Кунева. Именно около Кунева ще бъде граден имиджа на партията в хода на предизборната кампания. Като едно от най-популярните лица в Европа, Кунева се ползва с висока степен на доверие и сред българското обществено мнение. Безспорно участието на Кунева в кампанията ще даде голямо предимство на НДСВ.

Останалите имена в листите все още се обсъждат. По всяка вероятност втора в партийния списък след Кунева ще бъде сегашната депутатка в ЕП от НДСВ Биляна Раева. На челни места ще бъдат също така Соломон Паси и Антония Първанова, която на предишните избори за ЕП спечели най-голям брой преференции от кандидатите на всички партии.

През изминалото тримесечие от НДСВ издигнаха кандидатурата на Соломон Паси за шеф на НАТО. Тази кандидатура беше подкрепена и от останалите партньори на НДСВ в тройната коалиция. За НДСВ един подобен ход носи само позитиви независимо от това дали Паси ще бъде избран за ръководител на Алианса.

2.1.3. ДПС

През изминалото тримесечие ДПС стоеше в периферията на медийното внимание. Нямаше и сериозни вътрешнопартийни събития, които да провокират силен обществен интерес. След сериозните скандали засегнали партията през миналата година, сега от ДПС се готвят за предстоящите избори за ЕП и Народно събрание без да вдигат медийен шум около себе си.

Както стана дума вече една от въпросителните е дали ДПС ще се коалира с НДСВ. Един от възможните варианти е явяване в общи листи само за ЕП, а на изборите за Народно събрание двете партии да се явят поотделно. Това обаче все още е в сферата на хипотезите и по вероятно е да не се случи, поради ограниченото време до изборите.

Подобно на останалите партии ДПС започна своята работа по определяне на листите за депутати в ЕП и Народното събрание. До голяма степен това е един централизиран процес, тъй като основна роля при номинациите има политическото ръководство на партията. Ето защо някакви изненади в партийните листи не се очакват, като своето място ще запазят водещите фигури в партията.

Почти сигурни са кандидатите на ДПС за депутатите в ЕП. Водач на листата на ДПС ще бъде настоящата евродепутатка Филиз Хюсменова. Вероятно в изборния списък ще останат Метин Казак и проф. Владко Панайотов. Депутатката Фатме Илияз също ще бъде един от вероятните кандидати. Големи шансове да заеме по-челно място в листите има и шефът на младежкото ДПС Корман Исмаилов.

Сред основните критерии на движението за кандидатите за ЕП е владеенето на минимум два езика, а също така задължително да имат опит в работата с европроекти, както и управленски или политически опит.

2.2. Опозиционните партии в дясно-центристкото политическо пространство

Първото тримесечие на тази година беше особено динамично и наситено със събития свързани с десните партии в България. Дългоочакваното обединение между СДС и ДСБ вече е факт, въпреки че на него не се гледа еднозначно и в двете партии. От друга страна продължават разговорите с други десни партии за разширяване на тази коалиция. Такава цел имаше срещата в Каденабия, Италия, организирана от ЕНП.

2.2.1. СДС

На заседание на Националният съвет на СДС в края на месец януари бяха избрани ръководните фигури, които ще отговарят за различни секторни политики в партията. Така например, бившият шеф на разузнаването Димо Гяуров бе избран за секретар по националната сигурност и външна политика, депутатът Ваньо Шарков ще отговаря за здравеопазването, а бившият социален министър в правителството на Иван Костов, сега общински съветник в София, Иван Нейков ще ръководи ресора за социалната политика. Освен това беше избран ръководител на постоянния изборен щаб в лицето на кмета на Плевен Найден Зе-

леногорски. Новият главен секретар на партията ще бъде депутата Иван Сотиров.

След като Мартин Димитров оглави СДС след спечелените убедително от негова страна на вътрешнопартийни избори в партията надделя онова крило, което защитава позицията за обединяване с ДСБ и общо явяване на двете партии на изборите. Въпреки това в СДС продължава да съществува влиятелна група на противници на тази коалиция. Става дума най-вече за най-голямата партийна организация в СДС – софийската, ръководена от Иван Сотиров, който беше един от кандидатите на СДС за лидерския пост.

На свое заседание столичната организация на партията гласува срещу обединение със ДСБ при условие, че Иван Костов бъде в листите. Решението беше подкрепено убедително от 58 души като никой гласува против. Основният мотив за решението е, че в листите не трябва да присъстват лица, които носят отговорност за разцеплението на СДС и десницата.

Въпреки това решение Националният съвет на СДС одобри коалиция с ДСБ и даде мандат на своя лидер да подпише коалиционното споразумение. Зад противниците на споразумението при условие, че Иван Костов участва в листите беше и бившия лидер на СДС Пламен Юруков.

Мартин Димитров и Иван Костов подписаха споразумение за общо явяване на изборите за ЕП и Народно събрание в средата на март. Димитров окачестви този акт като "нещо значимо", направено в името на съвместното бъдещо управление на десницата в България. Според Иван Костов след тази стъпка предстои и друга – разширяване на коалицията, в която да вземат участие и други десни партии.

Въпреки срещата в Каденабия, в която участваха още и ГЕРБ, Демократическата партия на Праматарски, "Обединените земеделци" на Мозер, БНД, Единната народна партия на Мария Капон и Движение "Напред," не се стигна до някаква конкретна договореност за разширяване на коалицията.

От СДС са категорично против участие в коалицията на "Ред, законност и справедливост" и БНД, докато от ДСБ желаят и тези партии да се присъединят. Засега с най-големи шансове за участие в коалицията имат "Обединените земеделци" на Мозер. Проведени бяха и преговори с партията на Емил Кошлуков "Новото време", която също може да се присъедини към коалицията.

Основният проблем пред коалицията ще бъде определянето на водачите на листите. Така например, СДС - Варна реши да внесе в Националния съвет искане за определяне на водач на общата листа във Варна да бъде от СДС, а не от ДСБ. По повод подписаното споразумение с ДСБ, лидерът на варненската организация на СДС Димитър Димитров, заяви че Мартин Димитров е използвал методите на БСП и е взел решението без обсъждане. Тези спорове вероятно ще продължат и това може да се отрази на мотивацията на избирателите да подкрепят дясната коалиция.

Въпреки тези противоречия обединението на СДС и ДСБ променя електоралната ситуация в страната. При добра мобилизация и успешно проведена кампания, коалицията между СДС и ДСБ има всички шансове за един много добър резултат, надхвърлящ това, което двете партии, биха получили сумарно, ако се бяха явили самостоятелно на изборите.

2.2.2. ДСБ

В края на месец януари засилващите се през последните месеци вътрешнопартийни противоречия в ДСБ стигнаха до своята кулминация. Николай Михайлов, Нено Димов и Антонела Понева напуснаха парламентарна група на ДСБ и станаха независими народни представители.

Конфликтът им с ръководството на ДСБ и най-вече с лидера Иван Костов тече вече повече от година и това тяхно действие не беше изненадващо за никого. Според д-р Михайлов "ДСБ е изневерила тежко на своите принципи", поради което е невъзможно оставането на тримата в партията. Антонела Понева, която преди няколко месеца се обяви против общи действия на ДСБ с ГЕРБ, сега фокусира критиките си върху идеите за коалиция с отцепилите се от НДСВ депутати, които създадоха БНД. Според Понева немислима е коалиция с хора, които доскоро са имали ключова роля в сегашната управляваща коалиция. Тримата депутати бяха особено критични по отношение на принципа, предложен от лидера Костов – депутатските места в бъдещата дясна коалиция да бъдат в зависимост от това, коя от партиите е способна да даде повече средства за кампанията. В тази връзка, най-краен в своите оценки беше Нено Димов, който смята, че ДСБ е станала "вредна за демокрацията в България партия и нанесе по-силен удар на

демократично мислещите българи от обръчите на Ахмед Доган".

Въпреки напускането на тримата депутати, това не доведе до някакъв съществен негативен резултат за партията в електорално отношение.

ДСБ започна процеса на номиниране на своите кандидати за депутати в ЕП и Народното събрание. Едва след това ще бъде ясен крайния вариант на листите, тъй като той трябва да бъде съобразен с коалиционните партньори от СДС и евентуалните други участници в коалицията.

След коалицията със СДС се наблюдава промяна в стила и реториката на лидера на ДСБ Иван Костов. Според Костов не трябва да се продължава по пътя на острата конфронтация между отделните партии в страната, а е необходимо изграждане на механизъм за възпиране на политическата корупция с участие на опозицията. Костов е на мнение, че в момента е необходимо да се търси колкото се може по-широко национално съгласие за провеждане на успешни реформи. За да бъдат реализирани тези реформи, според лидера на ДСБ, е необходимо не само силно дясно управление, но и силна опозиция.

Основен акцент, който ще бъде поставен в предизборната кампания на ДСБ и СДС е борбата с корупцията и организираната престъпност, а също така и за необходимостта от институционална реформа, гарантираща едно ефективно и бързо правораздаване. От друга страна ще се наблегне върху необходимостта от оптимизиране на административния капацитет и успешно усвояване на структурните фондове от ЕС.

Едно от авторитетните постижения за ДСБ през изминалото тримесечие бе избирането на депутата на партията Асен Агов за вице-президент на Парламентарната асамблея на НАТО. За първи път българин заема толкова висок пост в институцията на НАТО. Мандатът е двегодишен с право на преизбиране.

2.2.3. ГЕРБ

През изминалото тримесечие ГЕРБ продължава да бъде лидер в електоралните класации на социологическите проучвания (виж глава "Общественото мнение"). Това води до силно напрежение между ГЕРБ и БСП, тъй като двете партии ще бъдат основни съперници на предстоящите избори. Особено показателен за това е изострения диалог между двамата лидери Борисов и Станишев в публичното и медийно

пространство, където острите реплики между двамата, вече се превърнаха в ежедневие.

За това допринася и поведението на лидера на ГЕРБ Борисов, което провокира по различни поводи някаква реакция от страна на управляващите и предимно БСП. Така например в широк медиен скандал се превърна една реплика на Борисов, казана на посещение в Чикаго пред българската общност там. В своя призив за необходимостта от връщане на българските емигранти обратно в родината, поради това, че активните граждани в България са твърде малко, с оглед демографската картина, където преобладават пенсионерите и представители на малцинствата, манипулирани от традиционни партии като БСП и ДПС, лидерът на ГЕРБ употреби за тях думата "материал", което предизвика вълна от упреци.

Тази реплика доведе до нейното силно преекспониране в медиите, като БСП класифицира изказването на Борисов за "расистско и фашистско".

Друга от проблемните области, по които управляващите остро критикуват Борисов е въпроса със софийския боклук. Столицата беше затрупана в боклук след като фирма "Новера", отговаряща за почистването на боклука спря своята работа, поради неизплатени задължения на Столична община.

От правителството обвиниха кмета Борисов, който според тях е основен виновник за проблема. Проблемът беше решен след като Столична община развали договора с "Новера".

В края на месец февруари се проведеха частични избори за кмет в гр. Раковски, които бяха спечелени от кандидата на ГЕРБ Иван Антонов. Антонов спечели 3 900 гласа, а опонентът му Петър Антонов, подкрепен от БСП – 2384 гласа. Избирателната активност бе 40,5 % при 23 000 гласоподаватели.

През последните две години ГЕРБ развиха добра мрежа от структури по места, а и имат солидно представителство в местната власт. На тази основа те ще се стремят да максимализират своя вот на предстоящите избори.

Борисов за пореден път заяви, че неговата цел е спечелване на абсолютно мнозинство и самостоятелно управление. Ако това е невъзможно да бъде изпълнено, той ще сформира коалиция с десните партии.

Силна подкрепа за ГЕРБ даде председателят на ЕНП Вилфрид Мартенс при своето посещение в България. Мартенс определи Борисов като лидер на десницата в България и

това лидерство трябва да бъде признато и от останалите десни партии членки на ЕНП.

2.2.4. Българска нова демокрация (БНД)

През изминалото тримесечие БНД за пореден път подкрепи опозицията при внесения вот на недоверие към правителството. Въпреки опитите за опозиционни действия, тази политическа партия продължава с трудностите си при изграждане на собствен политически профил и физиономия, разпознаваеми и приемливи за избирателите.

Причините за това са, че допреди само една година представителите на БНД бяха част от управляващата коалиция и дори имаха ключова роля в нея като част от НДСВ. Поради това някои десни политически партии, като СДС например, не желаят БНД да бъде част от дясната предизборна коалиция.

БНД беше поканена на срещата в Каде-набия (Италия), в която участваха различни български десни партии, под егидата на ЕНП и фондация "Конрад Аденауер. Лидерът на партията Николай Свиначков заяви, че целта на БНД е дясноцентристко обединение, за да може страната да бъде управлявана от такава коалиция в близките 10 години, тъй като това е от особено важно значение за развитието на България.

От ръководството на БНД обявиха, че партията е готова с конкретен политически проект, озаглавен "Принципи на дясноцентристкото управление", който са готови да поставят на обсъждане с други партии от десницата, като основополагащ документ.

Въпреки това обаче вероятно БНД няма да се присъедини към коалицията между СДС и ДСБ, поради категоричната позиция на СДС. Това поставя пред партията необходимостта от търсене на други възможни коалиционни формули за участие на изборите. Краткото време, с което разполагат БНД обаче, стеснява до минимум успешните за нея коалиционни варианти. Това изобщо поставя под съмнение, както доброто ѝ представяне на изборите, означаващо за нейните ръководители влизане в следващото Народно събрание, така ѝ нейното политическо бъдеще.

2.2.5. Движение "Напред"

Някои социологически проучвания показват, че на този етап Движение "Напред" има шансове да влезе в следващия парламент. Повдигнатите обвинения от страна на проку-

ратурата срещу неформалния лидер на формацията бизнесмена Христо Ковачки на този етап не се отразяват в посока отлив на електорат от страна на симпатизантите на движението. Засега няма развитие по прокурорската проверка срещу Ковачки, но разследващите органи заявиха, че работят по внасяне на обвинителен акт в съда. Според запознати това ще стане вероятно в близките месеци.

През изминалото тримесечие Движение "Напред" се запомниха единствено с инициативата, която предприеха за отваряне на 3-ти и 4-ти блок на АЕЦ "Козлодуй". В тази връзка от движението организираха митинг в центъра на София с основно искане за повторно отваряне на спрени ядрени реактори. Основният мотив на Движение "Напред" е, че при сегашната ситуация на Световна икономическа криза, това ще бъде един от начините, чрез които България може да се справи по-лесно с кризата.

Това, което направи впечатление от митинга на движението са неговите силни организационни способности и възможност за влияние върху работниците в предприятията на Ковачки, тъй като основната маса участници в митинга, бяха негови служители.

От Движение "Напред" обявиха, че една от техните политически цели, при условие, че попаднат в следващия парламент е намаляване размера на ДДС на 18%, а също така и пълното премахване на този данък за лекарствата и книгите. В икономическата програма на Движение "Напред" особен приоритет се поставя върху развитието на енергетиката в страната. В програмата се залага на развитието на ядрената енергетика, която трябва да има 35% дял в сектора и 20% от алтернативни енергийни източници.

2.2.6. Партия "Атака"

В навечерието на изборите за Народно събрание и ЕП партия "Атака" продължава да демонстрира стабилни електорални позиции. Всички социологически проучвания дават на партията между 7 и 10% като в някои от тях тя дори изпреварва ДПС, което я прави трета политическа сила. Не бива да се забравя, че понякога при такива проучвания някои от симпатизантите на подобни на "Атака" партии се смущават да заявят своята истинска подкрепа. Това означава, че зад "Атака" може да стои "скрит вот", който социолозите не могат да уловят в своите анкети.

След конгреса на "Атака" проведен в края на миналата година Волен Сидеров и неговото обкръжение затвърдиха позициите си в партията. Отстраняването на неговият заместник Антон Сираков, който се противопостави на конгреса на кадровата политика, водена от Сидеров, не доведе до никакви сътресения в "Атака", а показа доминацията на Сидеров и неговия кръг.

В началото на годината "Атака" символично напусна парламента, с основен мотив, че сегашното Народно събрание е изчерпано и е загубило своята легитимност, поради това, че в момента там има нови парламентарни групи, за които на практика никой не е гласувал. Това е стратегически предизборен ход на "Атака", който има за цел привличане на по-голям протестен вот. На практика "Атака" започна своята предизборна кампания с обиколките из страната, които прави нейното партийно ръководство.

От традиционните десни партии бяха дадени няколко сигнала към "Атака" за възможно следизборно коалиционно сътрудничество. В едно свое изказване Иван Костов заяви, че не трябва да бъде затварян пътя на "Атака" за участие в широка дясна коалиция. За да бъдат правени институционални реформи, каквито искат да извършат десните партии и ГЕРБ е необходимо сериозно парламентарно представителство. Ето защо "Атака" може да бъде част от едно такова по-широко мнозинство, а и подобни партии бяха част от широки десни коалиции в редица европейски държави и една такава дясна коалиция с участието на "Атака" няма да е прецедент.

В СДС също има привърженици на тази идея. В началото на февруари, зам. председателят на партията Пламен Радонов направи предложение пред Националния съвет на СДС да бъде обсъдена идеята, дори за широка дясна предизборна коалиция, която да включва и Атака. Тази идея обаче беше отхвърлена от изпълнителния орган на партията.

Пречка за създаване на подобна следизборна дясна коалиция, включваща "Атака" може да бъде принципната позиция на Европейската народна партия (ЕНП). "Атака" има парламентарно представителство в ЕП, а и ще има такова след изборите тази година като отново вероятно ще бъде в една група с други националистически формации. Така, че въпросителните остават. Всичко ще зависи разбира се от конфигурацията на следващото Народно събрание.

В свое телевизионно интервю на въпрос на журналист, дали би подкрепили бъдещо правителство без да участва в него със свои министри, лидерът на "Атака" Волен Сидеров отговори, че това противоречи на нормалната логика, тъй като подобна стъпка би донесла на неговата партия само негативи, без тя да има възможност да реализира своята програма и идеи.

3. Общественото мнение

През изминалото тримесечие, електоралните нагласи на избирателите показват запазване на тенденцията, регистрирана от преходните месеци. Това сочи национално представително проучване на Националния център за изследване на общественото мнение (НЦИОМ), направено от 19 до 27 февруари сред 1000 души.

Проучването на НЦИОМ показва, че българските избиратели определят като по-важни изборите за Народно събрание (57%), отколкото тези за Европейски парламент (37%), което е напълно закономерно и едва ли би изненадало някого.

Първенство в електоралните нагласи продължава да държи ГЕРБ. 26.8% от анкетираните заявяват намерение да гласуват за партията на Борисов. За БСП биха гласували 17.7%, което прави партията втора политическа сила. Радикално десните националисти от "Атака" получават 9.1%, а техния основен политически враг ДПС - 7.5 %.

Партиите от традиционната десница имат следната подкрепа – СДС (3.1%), а ДСБ - 2.2%, като тези данни са отпреди обединението и сега картината може да бъде по-различна. Движение "Напред" получава 2%, което ѝ дава шансове да преодолее бариерата при по-ниска избирателна активност. Проучването показва, че на този етап НДСВ няма шанс да преодолее 4% избирателната бариера с подкрепата от 1,4% от избирателите.

Категорична позиция, че няма да гласуват са заявили 23.2% от анкетираните в проучването на НЦИОМ.

Нагласите на българските граждани по отношение на техните очаквания за бъдещето дават една песимистична картина. Проучването показва, че делът на песимистите (45,5%) надвишава този на оптимистите (41%) във връзка с тенденциите в развитието на страната. Вероятно за това спомага ситуацията на световната икономическа криза, която засяга и България.

Една от основните причини за повишения песимизъм са страховете на гражданите, че кризата може да ги засегне пряко в икономическо и социално отношение. Така например 47% от анкетираните се опасават, че могат да останат без работа. В следващите месеци тези песимистични нагласи вероятно ще се запазят, а дори и могат да нараснат при условие, че се сбъднат прогнозите за влошаване на икономическото положение в страната и забавяне на икономическия растеж, характерен през последните няколко години.

Общо 52% от българите одобряват работата на Европейския парламент, а неодобряващите са 11%. 38% са тези, които не се чувстват достатъчно информирани, за да дават мнение за ЕП.

Идентично на одобрението към ЕП е и одобрението, което българите декларират към дейността на Европейската комисия. Най-високо неодобрение към работата на европейските институции, според проучването на НЦИОМ се наблюдава сред симпатизантите на „Атака“. Това се вписва в профила на партията и характерния ѝ евроскептицизъм.

Последният доклад на ЕК за страната ни е "по-добър" от очакванията на 21% от анкетираните в проучването. За 18% той е "по-лош", отколкото са очаквали. От интервюираните 60% отговарят, че не познават доклада на ЕК и не се чувстват компетентни да изразят мнение по него. Разочаровани от становището на европейските институции са най-вече хората, които не са политически ангажирани. Въпреки това, гражданите възприемат ЕС като сериозен коректив на управляващите в България.

4. Основни изводи и прогнози

1. Политическата ситуация в страната се определя до голяма степен от приближаващите избори за ЕП и Народно събрание. Политическите партии започнаха усилена подготовка за изборите, което още повече засилва противопоставянето между управляващи и опозиция.

2. Партиите от управляващата коалиция излизат в предстоящата предизборна кампания с различни стратегии и цели. За БСП и ДПС е важно да постигнат резултати, които да им позволят да управляват отново независимо какви ще бъдат параметрите на бъдещата управляваща коалиция. Не случайно от БСП представят като възможен вариант, създаване на широка коалиция с ГЕРБ, в името на

политическата и икономическа стабилност в страната в отговор на предизвикателствата на икономическата криза.

Пред НДСВ стои въпроса за политическото оцеляване на партията, с основен стремеж преодоляване на избирателната бариера. Единственият сигурен начин, по който това може да се случи е коалиция с ДПС. Поне на този етап обаче подобна коалиция не се очертава.

3. Това, което засега показват социологическите проучвания е, че ГЕРБ ще бъдат първа политическа сила, което означава, че тя ще бъде партията, на която ще бъде връчен мандат за съставяне на правителство. Досега спекулациите за това с кого ще се коалира ГЕРБ се дължаха на неяснотата за съдбата на по-малките десни партии. Постоянното повтаряне на Борисов, че при никакви условия не би се коалирал с БСП и ДПС, сега наистина би могло да се реализира на практика след обединението на СДС и ДСБ.

Решението на двете партии да се явят с общи листи променя електоралната ситуация в страната. Това прави много по-ясна картината, както на възможната конфигурация в следващия парламент, така и на възможните коалиции. Коалицията между СДС и ДСБ има всички шансове за един много добър резултат, надхвърлящ това, което двете партии, биха получили сумарно, ако се бяха явили самостоятелно на изборите. Разбира се това ще зависи до голяма степен от начина, по който новата дясна коалиция проведе своята кампания и от лицата, които ще оглавят листите за депутати.

Засега остава неясна ситуацията за евентуалното присъединяване на други партии към коалицията. Най-големи шансове да се присъединят към нея имат Новото време и "Обединените земеделци" на Анастасия Мозер. С Новото време дори вече е постигната принципна договорка, която трябва да бъде потвърдена от политическите ръководства на СДС и ДСБ.

Оставането на другите десни партии извън тази коалиция като БНД, Демократическата партия, "Ред, законност и справедливост", Единната народна партия на Мария Капон и други по-малки формации може да доведе до формиране на втора дясна коалиция, която да се конкурира с тази на СДС и ДСБ за вота на десните избиратели.

4. През изминалата една година "Атака" промени своя политически стил. Въпреки, че партията продължава с радикални прояви все пак се забелязва смекчаване на крайната ре-

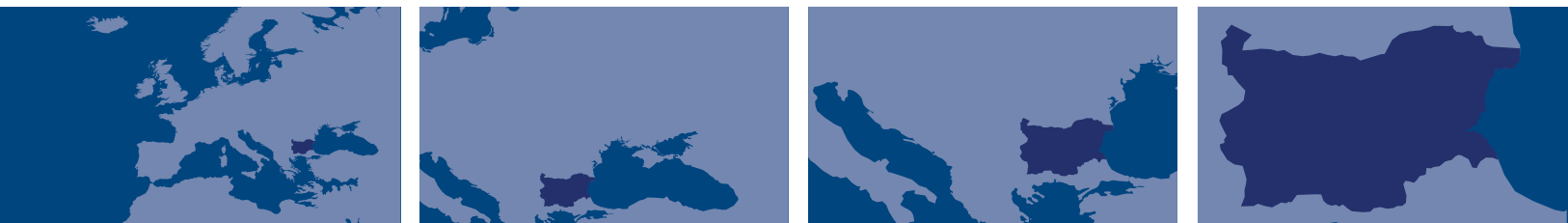
торика, която използва нейния лидер. Причините за това се крият в променената стратегия на партията с оглед изборите. Като всяка една партия и "Атака" се стреми към управление, което от нейното ръководство виждат като реално изпълнима задача в условията на един фрагментиран парламент, какъвто се очертава да бъде следващия. Именно поради това, "Атака" опитва да представи себе си като партия склонна и способна да води нормален политически диалог с останалите партии.

5. След изборите има всички шансове да се установи една двублокова партийна система, която да се запази и в бъдеще. До голяма степен това ще зависи от самите партии и най-вече от електоралните резултати. Тази двублоковост може да бъде между ГЕРБ и десните партии от една страна, и БСП и ДПС от друга, и е възможна единствено в ситуация, при която един от двата болка има превес над останалия като получен брой депутатски мандати. Ако това условие не бъде изпълнено, вече могат да бъдат търсене по-сложни варианти на широка коалиция или дори на коалиция малцинството.

За редактора:

Проф. доктор на философските науки Георги Карасимеонов е ръководител на катедра "Политология" в СУ "Св.Климент Охридски", директор на Института за политически и правни изследвания и главен редактор на списание "Политически изследвания". От 1991 до 1998 г. е бил председател на Българската асоциация за политически науки.

Контакт: ipls@dir.bg

Адрес

Фондация Фридрих Еберт
Бюро България
П.К. 958
ул. Княз Борис I 97
1000 София, България

Заявки

Фондация Фридрих Еберт
Бюро България
Емилия Бургазлиева

e-mail: office@fes.bg
факс: (+359 2) 9802438

Всички текстове са достъпни онлайн
www.fes.bg

Мненията, изразени в тази публикация,
принадлежат на автора/авторите и не
отразяват непременно позицията
на Фондация Фридрих Еберт.